

Lise Öğrencilerinin Okuldan Kaçma Nedenlerinin Değerlendirilmesi

Evaluation of High School Students' Reasons of Truancy

Figen EREŞ

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü. feres@gazi.edu.tr

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan genel ve mesleki-teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin okuldan kaçma nedenlerini belirlemektir. Nitel araştırma yöntemi kullanılan çalışmaya, Ankara ilinin üç merkez ilçesinin genel lise, meslek lisesi ve endüstri meslek lisesinde öğrenim gören kırk beş öğrenci katılmıştır. Araştırmada literatür çalışmasında sonra hazırlanan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu kullanılmış ve elde edilen veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. Elde edilen verilere göre, öğrencilerin okuldan kaçma nedenlerinin okul yönetimi, öğretmen, aile, bireysel ve arkadaş kaynaklı olduğu belirlenmiştir. Belirlenen bu nedenler genel lise ve mesleki liselerde temel kaynak olmasına karşın, genel lise ve meslek lisesi öğrencilerinin aynı nedenleri farklı gerekçelerle de açıklamaktadırlar. Öğrencilerin en çok öğretmen tutum ve davranışlarından dolayı, en az ise ailevi nedenlerden dolayı okuldan kaçtıkları görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: *Okul devamsızlığı, Okuldan kaçma, Genel lise, Mesleki teknik lise*

ABSTRACT

The aim of this study is to determine and evaluate causes of truancy of students who attend general high schools, and vocational and technical high schools in Ankara. Qualitative research technique was used to collect, analyze and interpret data and technically content analysis was used in this research. A semi-structured interview schedule prepared in accordance with the qualitative research approach is used as a data collection tool. Causes of truancy were determined as school management, teachers, parents, personal and friends according to results. Opinions of general high-schoolers are different from opinions of vocational-technical high-schoolers although these five causes are fundamental factors. Teacher is the most important factor for truancy and parents is the weakest factor for truancy.

Keywords: *Drop out, Truancy, General high school, Vocational-technical high school*

GİRİŞ

Öğrencinin okula devamı akademik başarısının temel belirleyicilerinden bir tanesidir. Öğrencinin öğretim süresi içinde okula on gün devam etmemesi, devamsızlık olarak tanımlanmaktadır. Eğer bu süre on günü aşmakta ise kronik devamsızlık olarak adlandırılmaktadır (Spradlin, Cierniak, Shi & Chen, 2012). Okul devamsızlığı, öğrenme-öğretme sürecini olumsuz etkilemekte, öğrencinin öğrenme kaynaklarından mahrum olmasına ve öğretmen performansının boşa harcanmasına neden olmaktadır (Rumberger, 1997). Devamsızlık yapan öğrencilerde disiplin eksikliği, aile ilgisizliği ve aile içinde uyum sorunları olduğu araştırmalar sonucu belirlenmiştir (Corville-Smith, Ryan, Adams, & Dalicandro, 1998). Bu istenmeyen davranış ilköğretimde devam etmektedir (Reid, 2005). Okula devamsız öğrencilerin akademik başarıları düşüktür (Spradlin ve ark. 2012) ve gelecekte çalışma hayatında başarısız olmaktadır (Reynolds, Temple, Robertson & Mann, 2002). Başka bir deyişle okul yaşamında devamsızlık alışkanlığı olan bireylerin bu alışkanlığı gelecekteki kariyer yaşamlarında da sürdürmeleri, düşük gelirli sınıfta yer alma olasılığını artırmaktadır (Subramania, Blakely & Kawachi, 2003). Devamsız öğrenciler yanlış davranışlara yönelmede risk altındadırlar ve suç işlemeye eğilimlidirler (Wadesango & Machingambi, 2011). Bu çocuklarda duygusal dengesizlik ve okula bağlılık eksikliği görülmektedir (Finkelstein, Wamsley & Miranda, 2002). Araştırmalar, öğrencinin kişisel ve sosyal özellikleri ile okul devamsızlığı arasında önemli bir ilişkinin olduğunu göstermektedir (Bryk & Thum 1989).

Okul devamsızlığı; okuldan kaçma, öğrencinin okul reddi ve ailesi tarafından göz yumulan devamsızlık olmak üzere üç boyuttan oluşur (Cook & Ezenne, 2010). Okuldan kaçma, okulun ve velilerin bilgisi ya da izni olmadan öğrencinin okula gitmemesi ve okul etkinliklerine dahil olmamasıdır (McCray, 2006). Okuldan kaçma; okula geç gitme, okuldan erken ayrılma veya gün içinde okula hiç gitmemeyi içerir (Cook & Ezenne, 2010). Araştırmalar, bu davranışın daha çok kentlerde görüldüğünü belirtmektedir (Corville-Smith ve ark. 1998). Gündüz hırsızlığı, uyuşturucuyla tanışma, vandalizm bu çocuklarda daha çok görülmektedir ve işsizlik sorunu olanların genelde

öğrencilik yaşamında okuldan kaçma davranışı gösterdiği belirlenmiştir (Monobe & Baloyi, 2012). Suç işleme ve şiddet uygulama dışında okuldan kaçanların meslek yaşamlarında, daha düşük statüde olma, zayıf kariyer deseniyle karşılaşmaları olasıdır (Hibbett & Fogelman, 1990). Okuldan kaçma alışkanlığı daha sonraları okul terkine de neden olabilmektedir (Mayer & Mitchell, 1996). Okuldan kaçan çocuklar genelde okulda iyi performans gösteremeyen, bilişsel öğrenme zorluğu ve duygusal problemi olan, ailenin vermesi gerekli olan cesareten yoksun ve okulla ilgili olmayan sosyal sorunları bulunan (Barth, 1984; Reid, 2005), ilkokulda ailesinin onayıyla gereksiz devamsızlık yapan (Robins & Ratcliff, 1980) çocuklardır. Yetişkinler üzerinde yapılan bir araştırmada; öğrencilik yıllarında okuldan kaçan yetişkinlerin çoğunun erken yaşta çocuk sahibi olduğu, evliliklerinin boşanmayla sona erdiği ve sigara tiryakisi oldukları belirlenmiştir (Hibbett & Fogelman, 1990). O halde denilebilir ki okuldan kaçma hem bireye hem de topluma olumsuz etkileri olan istenmeyen bir davranıştır. Eğer bu davranış önlenemezse gelecekte bireye ve topluma zarar verebilir.

Çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevre özellikleri okuldan kaçmada etkili olmaktadır. Sosyal çevrenin düşük kültürel özellikler göstermesi, yüksek nüfus, toplumsal etik ve ahlaki özellikler, özbenliği düşük çocuklara olumsuz etki etmekte ve okuldan kaçma eğilimine girmektedirler (Levine, 1984). Yapılan araştırmalar okuldan kaçan çocukların ailelerinin düşük sosyo-ekonomik çevreden geldiği ve evde öğrenme ortamlarının yetersiz olduğunu göstermektedir (Allen-Meares, Washington & Welsh, 1996). Bu çocukların evlerinde bir düzensizlik, ailede stres, çok çocuklu aile, büyük kardeşlerin devamsızlık alışkanlığı, kardeşlerde zihinsel hastalık, alkolizm, gibi patolojilerin olması, düşük ev standartları söz konusudur (Trujillo, 2006). Özellikle ilkokulda yapılan aile bilgisi dahilindeki keyfi devamsızlıklar öğrencinin gelecek öğrenim yıllarında okuldan kaçmasının bir nedeni olabilmektedir (Lehr, Sinclair & Christenson, 2004). Çocuklarına gerekli ilgiyi göstermeyen aileler, çocuğun eğitimi ve takibi ile ilgili sorumluluk üstlenmeyerek aslında çocuğun okuldan kaçma nedeni olmaktadır. Okuldan kaçmanın diğer nedenleri okulun öğrenciye göre sıkıcı olması, sınav yoğunluğu, okul etkinliklerindeki yetersizlik olarak sıralanabilir (Barth, 1984). Okul

boyutu kendi içinde değerlendirildiğinde; öğretmen ve öğretim programlarının niteliği ile okul yönetimi ve sağladığı öğretim ortamı, kaçma eğiliminin nedenleri olarak görülmektedir. Öğretmenin tutum ve davranışları ile niteliği, öğretmeni okuldan kaçmanın önemli bir faktörü haline getirmektedir. Öğretmenin derse ilgi çekememesi, öğretme becerisindeki yetersizlik (Mayer & Mitchell, 1996), öğrenciye öğrenme-öğretme sürecinde destekleyici davranmaması ve bunlara karşın öğrenciden yüksek başarı beklentisi (Barth, 1984), öğrenciye saygısızca davranışları (Trujillo, 2006), öğrencinin dersten sıkılmasına, ilgi duymamasına ve öğrenme isteğinden uzaklaşmasına neden olabilir. Ayrıca öğrencinin derse pasif katılımı (Lehr ve ark. 2004) ve buna bağlı olarak derslerin öğretmen merkezli işlenmesi (Rothman, 2001), zayıf öğretmen-öğrenci ilişkisi (Monobe & Baloyi, 2012), dersten ve okuldan kaçmasının nedeni olmaktadır. Öğretim programının öğrenci ihtiyaçlarına yönelik yetersizliği, öğrencinin okuldan kaçmasının bir diğer nedenidir (Teasley, 2004). O halde denilebilir ki nitelikli öğretim programı ve nitelikli öğretmenler, öğrenci üzerinde etkin rol oynamaktadır. Okul içinde karşılaşılan zorbalık, öğrencinin fiziksel özellikleriyle alay edilmesi de öğrencinin okuldan kaçmasına neden olabilmektedir (Belkin & Brown, 1987). Bununla birlikte öğrencide görülen tembellik, sabah uykusundan uyanamama, okulu sevmeme gibi bireysel özellikler, olumsuz okul özellikleriyle bir araya gelince çocuğu okuldan kaçmaya itebilmektedir (Colling, 1995). Bu nedenlerin dışında okul üniformasının olmaması, yetersiz okul araç-gereçleri öğrenciyi okula yabancılaştırabilmekte (Monobe & Baloyi, 2012), sıkı okul kuralları, okulun örgütsel özellikleri ve iklimi, yönetici ve öğretmenlerin tutumu, okulun büyüklüğü de öğrencinin okuldan kaçma eğilimin artırmaktadır (Lehr ve ark. 2004). Öğrencinin okul saatlerinde okul dışında bulunmasından dolayı yakalanma endişesinin olmaması, başka bir ifadeyle okul dışında kontrolsüz oluşu bu davranışı kolaylaştırmaktadır (Trujillo, 2006). Özetlemek gerekirse; okuldaki olumlu öğrenme ortamının olmaması, öğrencinin okuldan fırsat buldukça kaçması ile sonuçlanabilmektedir.

Alan yazın taraması sonucu elde edilen bilimsel bilgilerden, okuldan kaçma davranışının masum bir yaramazlık olarak görülmemesi gerektiğini söylemek yerinde

olacaktır. Okullardaki bu sorunun var olup olmadığının incelenmesi ve nedenlerinin belirlenmesi atılacak ilk adım olmalıdır. Ulusal alan yazın incelendiğinde okul devamsızlığına yönelik bilimsel çalışmalar bulunmasına karşın (Pehlivan, 2006; Altinkurt, 2008; Özbaş, 2010; Yıldız & Kula, 2011), özellikle okuldan kaçma konusunun incelenmediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle okuldan kaçma nedenlerinin incelenmesi, bilim insanları ve eğitim karar vericilerine ışık tutabilir. Bu önem doğrultusunda çalışmanın amacı, Ankara ili merkez ilçelerinde bulunan genel ve mesleki-teknik liselerde öğrenim gören öğrencilerin okuldan kaçma nedenlerini belirlemektir.

YÖNTEM

Nitel araştırma modelinin tekniklerinden fenomenolojik (olgubilim) desende oluşturulmuş bu çalışma, mevcut durumun belirlenmesi ve analiz edilmesine yönelik tarama türünde, betimsel bir araştırmadır. Fenomenolojik çalışmalar, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır. Fenomenolojik çalışmalarda en önemli unsur, bireylerin bakış açılarını değerlendirerek onların algıları ve olaya bakış açılarının yorumlanmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; 2013-2014 öğretim yılında Ankara sınırlarında bulunan sekiz merkez ilçeden, sosyo-ekonomik düzeyi alt, orta ve yüksek düzeyde olan Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerindeki tesadüfi seçilmiş bir genel lise, bir meslek lisesi ve bir endüstri meslek lisesinde öğrenim gören dokuz, on ve on birinci sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Öğrencilerin son sınıftan seçilmemesinin nedeni, üniversite sınavlarına hazırlanma kaygısına yönelik nedenlerin bu çalışma dışında tutulması amacıyla kaynaklanmaktadır. Çalışmaya her bir ilçeden on beş, her okuldan beş öğrenci katılmıştır. Katılımcıların tümü okuldan kaçma davranışı göstermektedir. Bu katılımcılar, probleme yönelik bilgi toplanması gereğinden amaçlı örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Çalışma grubunda toplam kırk beş öğrenci bulunmaktadır. Çalışmaya

yirmi üç kız ve yirmi iki erkek öğrenci katılmıştır. Çalışmada öğrencilerin katılımında gönüllülük esas alınmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analiz Edilmesi

Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Çalışma grubundan, daha önceden hazırlanmış, yarı yapılandırılmış görüşme formundaki “Okuldan/dersten neden kaçıyorsunuz?’ şeklinde verilen soruyu cevaplamaları istenmiştir. Görüşmeye katılan öğrencilerin ifadeleri ses kayıt cihazına kaydedilmiş, bu kayıtlar başka bir alan uzmanınca kontrol edilmiş ve daha sonra görüş birliği sağlanarak bu kayıtlar cümleler halinde yazılı metinlere dönüştürülmüştür. Çözümleme işleminde; öncelikle ham veriler belirlenmiş, verilen cevaplarda ortak noktalar bulunmuş ve kodlar oluşturulmuştur. Daha sonra kodlardan yola çıkılarak temalar oluşturulmuş ve veriler betimsel bir anlatımla sunulmuştur. Elde edilen ham veriler, dört eğitim yönetimi uzmanı ve çalışma grubu dışında kalan dört öğrenci tarafından değerlendirilmiş ve elde edilen verilerin benzer ortamlarda test edilebileceği yargısına varılmıştır. Ayrıca görüşme sürecinde katılımcıların olumsuz etkilenmesi için bulunulan ortama bir başkasının girmesi engellenmiştir. Bununla birlikte toplanan veriler özetlenerek katılımcılardan bu görüşleri onaylamaları istenmiştir. Elde edilen verilerden sonra belirlenen temalar, alan uzmanlarının onay alınarak kesinleştirilmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde öğrencilerin okuldan kaçma nedenleri önce bütün olarak daha sonra genel lise ve meslek lisesi olmak üzere iki grupta ayrı ayrı incelenmiş ve yorumlanmıştır.

Öğrencilerin okuldan Kaçma Nedenleri

Lise öğrencilerinin okuldan kaçma nedenleri frekansları incelendiğinde (Tablo 1) öğrencilerin en çok öğretmen tutum ve davranışlarından dolayı, en az ise ailevi nedenlerden dolayı okuldan kaçtıkları anlaşılmaktadır. Her iki okul türünde de ağırlıklı olarak öğretmen ve arkadaş kaynaklı okuldan kaçma nedeni daha fazladır. Bireysel nedenler ve okul yönetimi nedeniyle okuldan kaçanların frekansları diğer temalara göre

yüksek düzeydedir. Arkadaşlarıyla birlikte okuldan kaçan öğrenciler, genelde kafeterya, bilardo salonu, internet salonuna gitmekte veya dışarıda gezinmektedirler. Erkek öğrencilerde ailevi nedenlerden dolayı okuldan kaçma nedeni frekansı sadece üçtür. Meslek lisesi kız öğrencilerinin aile baskısı nedeniyle, sosyal hayatının kısıtlandığını düşünerek bu eksikliğini okuldan kaçarak gidermeye çalıştıkları anlaşılmaktadır. Arkadaş nedeni okuldan kaçmalarda, öğrencinin kendisini arkadaşını yalnız bırakmamak zorunda hissettiği ifadelerden anlaşılmaktadır. Öğrencilerin okuldan kaçma nedenleri ile ilgili temalar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Okuldan Kaçma Nedenleri Tema ve Frekansları

Temalar	f
Okul yönetimi	21
Öğretmen	69
Arkadaş	58
Bireysel	21
Aile	12

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okuldan Kaçma Nedenleri

Meslek lisesi öğrencileri ağırlıklı olarak öğretmen tutum ve davranışlarından dolayı okuldan kaçmaktadırlar. Öğretmenlerden sonra arkadaş nedeni okuldan kaçma davranışı daha fazladır (Tablo 2). Öğrenciler dersleri sıkıcı bulmakta ve öğretmenlerin kendilerine iyi davranmadıklarını düşünmektedirler. Öğretmenin tutum ve davranışları erkek öğrenciler üzerinde daha etkilidir. Örnekler:

Öğretmenlerin “zaten senden bir şey olmaz” tavrından bıktığım için kaçıyorum. (Ali)

Öğretmen bana hakaret ettiği için onu sevmiyorum ve dersten kaçıyorum. (Necmettin)

Dersten sıkıldığımda kaçıyorum. (Candan)

Meslek lisesi öğrencilerinin okuldan kaçma nedenlerinden biri de arkadaşıyla birlikte hareket etmesidir. İfadelerden okuldan kaçan bir arkadaşını yalnız bırakmama isteği ve kız/erkek arkadaşıyla buluşma isteği daha fazla belirtilmiştir. Örnekler:

Erkek arkadaşıyla buluşmak için kaçıyorum. (Yurdagül)

Kız meselesi veya bir kavgada diğer arkadaşlarımıza yardım etmek için okuldan kaçıyoruz. (Mahmut)

Arkadaş ortamına uyum sağlamak amacıyla kaçıyorum.(Gülser)

Arkadaşlarımla dışarıda gezip sinema vb. eğlence yerlerine topluca gitmek için kaçıyorum.(Hamide)

Meslek lisesi öğrencileri bireysel nedenlerden dolayı da okuldan kaçabilmektedirler. Erkek öğrencilerde daha çok kötü bir ruh hali nedeniyle gerçekleşirken, kız öğrencilerde genelde hastalık veya sınava hazırlanmak istemesi nedeniyle okuldan kaçmaktadır.

Örnekler:

Moralimin bozuk olması nedeniyle kaçarım.(Görkem)

Eski okulumu özlediğim için okuldan kaçıyorum.(Umut)

Bu okula da isteyerek gelmedim. Kaçıyorum bu yüzden.(Refik)

Dersi gece çalışıyorum. Sabah yataktan kalkamadığımda okula gitmiyorum.(Serpil)

Meslek lisesi öğrencilerinin diğer okuldan kaçma nedenleri okul yönetiminin tutumu ve sağladığı koşullardır. Öğrenciler okul yöneticilerinin kendilerine baskıcı davrandıklarını ve okuldan kaçmak için koşulların kolay olduğunu ifade etmektedirler. Ancak öğrencilerin ifadelerinden okul yönetiminde bir ilgisizlik olduğu da fark edilmektedir.

Örnekler:

Okulun etrafında ilgi çekici yerlerin bulunması nedeniyle kaçıyorum.(Serpil)

Daha hiç devamsızlık süresi dolana kadar niye gelmiyorsun diye soran olmadı.(Nadir)

Yönetiminin baskısından ve katı kuralları yüzünden kaçıyorum.(Umut)

Meslek lisesine devam eden kız öğrenciler, erkek öğrencilere göre daha çok ailevi nedenleri öne sürmüşlerdir. Erkek öğrenciler ailesiyle anlaşamadığı için kız öğrenciler ise yapmak istedikleri aileleri tarafından engellenince okuldan kaçtıklarını belirtmektedirler. Örnekler:

Ailelerimiz normalde dışarı çıkmamızda sürekli sorun çıkarttukları için, erkek arkadaşlarımızla rahat buluşamadığımızdan okul saatlerinde kaçıp buluşmak çok daha rahat olduğundan kaçıyoruz.(Nurcan)

Aile baskısı nedeniyle özgür kalabilmek için kaçıyorum. Çünkü okuldan sonra eve gitmemiz gerekiyor.(Candan)

Tablo 2. Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okuldan Kaçma Nedenleri

Temalar	f		Toplam
	Kız	Erkek	
Okul yönetimi	6	6	12
Öğretmen	14	18	32
Arkadaş	12	12	24
Bireysel	12	7	19
Aile	5	2	7

Genel Lise Öğrencilerinin Okuldan Kaçma Nedenleri

Genel lise öğrencileri de ağırlıklı olarak öğretmen tutum ve davranışlarından dolayı okuldan kaçmaktadırlar. Arkadaş nedenli okuldan kaçma davranışı, meslek liselerine göre daha fazladır (Tablo 3). Öğretmenlerin tutum ve davranışları erkek öğrenciler üzerinde daha etkilidir. Öğrencilerin, öğretmen tutum ve davranışlarına yönelik okuldan kaçma nedenleri meslek lisesi öğrencilerinin okuldan kaçma nedenlerine benzer özellikler taşımamaktadır. Örnekler:

Okuldaki dersler çok monoton geçiyor, uzaklaşıp rahatlamak istiyorum (Bahar)

Mesela bize pratik yollar öğretseler hem sıkılmayız hem de öğreniriz. (Ayşen)

Hocalar biraz daha anlayışlı olursa, bizim yaşımızdaki durumlarımızı düşünerek yaklaşırsa çoğu öğrenci kaçmaz. (Hasan)

Genel lise öğrencilerinin okuldan kaçma nedenlerinden bir diğeri arkadaş etkisidir. Öğrenciler çoğunlukla arkadaşlarıyla birlikte eğlenmek için okuldan kaçmaktadırlar. Örnekler:

Öğlen arasından sonra yemek muhabbetinden kalkamadığımız için kaçıyoruz. (Ali)

Bazen arkadaşımınla ders çalışmak için bazen de eğlenmek için kaçıyorum. (Aras)

Erkek arkadaşlarımızla daha rahat sinemaya gidebilmek için okuldan kaçıyoruz. (Dilek)

Basketbol ve voleybol turnuvalarını izlemek için okuldan kaçıyoruz. (Emir)

Genel lise okul yöneticilerinin de meslek liselerinde olduğu gibi öğrencilerin okuldan kaçmasında bir neden olarak görülmektedir. Genel lise yöneticilerinin de baskıcı tutumları öğrencileri olumsuz etkilemektedir. Öğrenci ifadelerinden yöneticilerin sorun çözmeye eğilimli olmadıkları anlaşılmaktadır. Örnekler:

Ders arası oyuna dalıp geç kalıyorum. Öğretmenler izin kağıdı almamı istiyor. İdare de ara derslerde izin kağıdı vermediği için ben de okuldan gidiyorum.(Kaan)

Geç kaldığım için bizi okula almıyorlar. Ben de kızıp tekrar geri gelmiyorum.(Ceyhun)

Okulu boşa zaman kaybı olarak görüyorum. Bir sıkıntımız olduğunda bizi dinleyecek ve sorunlarımıza çözüm arayacak kimse yok.(Emre)

Genel lise öğrencilerinin bireysel nedenlerden dolayı okuldan kaçma nedenleri, diğer nedenlere göre daha azdır. İfadelerden erkek öğrenciler sosyal bir faaliyet, kız öğrencilerin ise hastalık vb. nedenlerle okuldan kaçtıkları anlaşılmaktadır. Örnekler:

Sınav zamanları sıklıkla kaçıyorum.(Lara)

Uyku sorunun var sabah kalkamıyorum.(Selin)

Antrenmanlara katılabilmek için kaçıyorum.(Cem)

Genel lise öğrencileri de meslek lisesi öğrencilerine benzer olarak ailevi nedenlerden dolayı da okuldan kaçmaktadırlar. Ailevi nedenler meslek lisesi öğrencilerine göre daha azdır. Aile nedenlerini belirten öğrencilerin tümünde, ders çalışma baskısının daha çok olduğu anlaşılmaktadır. Örnekler:

Babamla kavga ettiğimizde odamdan çıkmak istemiyorum, okula gitmiyorum. (Cem)

Ailem çok ders çalışmamı istiyor. Ben de okuldan kaçıp geziyorum.(Selin)

Tablo 3. Genel Lise Öğrencilerinin Okuldan Kaçma Nedenleri

Temalar	f		Toplam
	Kız	Erkek	
Okul yönetimi	4	5	9
Öğretmen	16	21	37
Arkadaş	13	21	34
Bireysel	4	3	7
Aile	4	1	5

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu çalışmada lise öğrencilerinin, ailelerinden ve okullarından izinsiz olarak derslere devam etmemesi olarak tanımlanan “okuldan kaçma” davranışının nedenlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğrencilerin en çok öğretmen tutum ve davranışlarından

dolayı, en az ise ailevi nedenlerden dolayı okuldan kaçtıkları anlaşılmaktadır. Önceki çalışma sonuçları, bu çalışma sonuçlarında belirlenen nedenleri desteklemektedir (Levine, 1984; Rothman, 2001; Lehr ve ark. 2004; Cole, 2011; Monobe & Baloyi, 2012). Öğrenciler okuldan kaçma davranışını genelde öğleden sonra veya öğle tatili bitimindeki ilk ders saatinde gösterdiklerini belirtmektedirler. Genel lise ve meslek lisesi öğrencilerinin ağırlıklı olarak öğretmen tutum ve davranışlarından dolayı dersten kaçtıkları anlaşılmaktadır. Arkadaş etkisiyle okuldan kaçmalar ikinci sıradadır. Bu iki bulgudan öğrencilerin dersten sıkıldığı veya öğretmen ile ilgili bir sorun yaşamaması nedeniyle okuldan ayrılmak istemesi ve bu isteğine arkadaşlarının da katıldığı söylenebilir. Öğretmen ve arkadaş faktörü her ne kadar farklı olarak değerlendirilmiş olsa da birbirini bağlayıcı etkileri olabileceği düşünülmektedir. Meslek lisesi öğrencilerinin öğretmenleriyle bir iletişim sorunu yaşadıkları ve ifadeler kapsamında öğretmenlerin öğrencide özgüveni zedeleyecek tutum ve davranış sergiledikleri söylenebilir. Genel liselerde ise öğretmenlerin öğrencinin ilgisini çekecek yöntem ve teknikler seçmesinde bir sorun olduğu söylenebilir. Her iki neden de önemli olmasına karşın, meslek lisesi öğretmenlerinin bu tutumlarının kaynağı merak konusudur. Bulgulardan öğretmen ve öğrenci arasındaki olumsuz iletişim ve etkileşimin öğrencinin okuldan kaçmasına neden olduğunu söylemek olasıdır (Wadesango & Machingambi, 2011; Monobe & Baloyi, 2012). Öğretmenlerin, öğrenciyi öğrenme sürecine aktif katılabileceği yöntem ve teknikleri kullanması, bu istenmeyen davranışın önlenmesine yardımcı olabilir (Lehr ve ark. 2004). İletişim ve etkileşimin öneminin bilinciyle öğrencilerle olumlu diyaloglar, istenmeyen davranış nedenlerinin araştırılması ve çözüm yollarının ailelerle birlikte belirlenmesi öğretmenlerin uygulayabilecekleri diğer stratejilerdir. Genel lise öğrencilerinin meslek lisesi öğrencilerine göre daha fazla arkadaş etkisinde olduğu araştırmanın bulgularından anlaşılmaktadır. Öğrencilerin bireysel nedenleri değerlendirildiğinde, okula karşı bir sevgisizlik fark edilmektedir. Bununla birlikte okula zamanında gelme ile ilgili bir sorunlarının olduğu da dikkat çekmektedir. Bu sorunun ailelerce fark edilip edilmediği, neden kaynaklandığı ve eğer varsa kullandıkları çözüm yolları araştırma konusudur. Ailevi nedenlerle okuldan kaçma frekansı düşük olsa da temelinde derin bir sorunu ortaya çıkarabilir. Çünkü

öğrenciler aileleriyle ilgili sorunlarını birkaç cümle ile ifade etmelerine karşın, bu sorunların detaylı analizine ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Meslek lisesi kız öğrencilerinin, aile baskısıyla sosyal yaşam dışında kaldıkları ve hissettikleri ihtiyacı okuldan kaçarak gidermeye çalıştıkları düşünülebilir. Genel lise öğrencilerinde ise ailelerin yükseköğretime geçiş sınavlarında çocuklarının başarılı olabilmesi için sosyal yaşamdan uzaklaşıp sınava hazırlanmaları isteğinden çocuklarına bir baskı kurdukları ifadelerden anlaşılmaktadır. Öğrencilerin okuldan kaçmalarına neden olan diğer neden, okul yönetiminin tutumudur. Okul yönetimi nedeni, meslek liselerinde daha fazla görülmüştür. Meslek lisesi öğrencilerinin ifadelerinden, okul yönetiminin ilgisiz tutumunun kaçma eylemine neden olabileceği düşünülmektedir. Genel liselerde ise yönetimin katı kuralları ve sorun çözmezliği dikkat çekmektedir.

Okuldan kaçma davranışı gelecekte toplumu da etkileyecektir. Bu nedenle sorunun sadece okul yönetimince çözülmesi gerektiği beklentisi sorunu kısır döngüye çevirebilir. Okul çevresi de bu olumsuz eylemin engellenmesinde yardımcı olabilir (Lehr ve ark. 2004). Okul yönetiminin aile dışında, çevreyle işbirliği kurarak okul saatinde okul dışında olan öğrencilerin kontrol etmesi ve toplumda bir farkındalık yaratması (Sutphen, Ford & Flaherty, 2010), sorunun çözümüne yardımcı olabilir. Okul rehber öğretmenlerinin bu öğrencilere odaklanması ve okuldan kaçmanın risklerini açıklaması, bulgularını okul ve ile paylaşması (Wadesango & Machingambi, 2011) sorunun engellenmesine yardımcı olabilir. Okul yönetiminin öğrenci devamı ile ilgili aileleri sürekli bilgilendirmesi ve bu davranış pekişmeden zamanında müdahale etmesi (Lehr, Sinclair & Christenson, 2004), alınacak önlemlerden bir diğeridir. Okul yönetimince düzenlenecek sosyal programlar, öğrencinin ders dışı yaşamını renklendirebilir ve okuldan kaçmasını önleyebilir. Özellikle öğle tatilinden sonra kaçma eyleminin yapıldığı bulgusuna göre önlemlerin bu saatlerde alınması ve okulda olmayan öğrencilerle iletişim kurulması (Zins, Elias, Greenberg & Weissberg, 2000), öğrenciler üzerinde etkili olabilir. Okul kuralları öğrencilerle birlikte belirlenerek okuldan kaçma eylemi göstermenin yaptırımları öğrenciye okula başladığında açıklanmalıdır. Okulda bulunması gereken saatte okulda olmayan öğrencinin bir hesap verebilirliği olmalıdır.

KAYNAKLAR

- Allen-Meares, P., Washington, R. O., & Welsh, B. L. (1996). *Social work services in schools*. New Jersey: Printice-Hall.
- Altinkurt, Y. (2008). Öğrenci devamsızlıklarının nedenleri ve devamsızlığın akademik başarıya olan etkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 129-142.
- Barth, R. P. (1984). Reducing nonattendance in elementary schools. *Social Work in Education*, 6, 151-166.
- Bryk, A. S. & Thum, Y. M. (1989). The effects of high school organization on dropping out. *American Education Research Journal*, 26, 353-386.
- Belkin, G. S. & Brown, W. M. C. (1987). *Practical counseling in the schools*. Iowa: Company Publishers Dubuque.
- Cole, F. (2011). Interventions to combat the many facets of absenteeism: Action research. *Georgia School Counselors Association Journal*, 18(1), 62-70.
- Colling, N. (1995). *On the Sport*. Oxford: Oxford University Press.
- Cook, D. & Ezenne, A. (2010). Factors influencing students' absenteeism in primary schools in Jamaica. *Journal of Caribbean Curriculum*, 17, 33-57.
- Corville-Smith, J. Ryan, B. Adams, G. & Dalicandro, T. (1998). Distinguishing absentee students from regular attenders. *Journal of Youth and Adolescence*, 27, 629-640.
- Finkelstein, M., Wamsley, M. & Miranda, D. (2002). *What keeps children in foster care from succeeding in school?* New York, NY: Vera Institute of Justice Publishing.
- Hibbett, A. & Fogelman, K. (1990). Future lives of truants: Family information and healthrelated behaviour. *British Journal of Educational Psychology*, 60, 171-179.
- Lalek, A. (1995). Quality progress-fifth quality in education listing. *Quality progress*, 28, 27-77.
- Lehr, C. A., Sinclair, M. F. & Christenson, S. L. (2004). Addressing student engagement and truancy prevention during the elementary school years: A replication study of the check and connect model. *Journal of Education for Students Placed at Risk*, 9(3), 279-301.
- Levine, R. S. (1984). An assessment tool for early intervention in cases of truancy. *Social Work in Education*, 6, 133-150.

- Mayer, G. & Mitchell, L. (1996). A drop-out prevention programme for at-risk high school students: Emphasising consulting to promote positive classroom climates. *Educational Treatment of Children, 16*, 135-138.
- McCray, E. (2006). It's 10 a.m.: Do you know where your children are? The persisting issue of school truancy. *Intervention in School and Clinic, 42*, 30-33.
- Monobe, R.J. & Baloyi, K. (2012). An investigation into some of the major causes of truancy in the Venda Technical College in the Limpopo. *US-China Education Review, 1*, 84-89.
- Özbaş, M. (2010). İlköğretim okullarında öğrenci devamsızlığının nedenleri. *Eğitim ve Bilim, 35*(156), 32-44.
- Pehlivan, Z. (2006). Resmi genel liselerde öğrenci devamsızlığı ve buna dönük okul yönetimi politikaları. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Reid, K. (2005). The causes, views and traits of school absenteeism and truancy: An analytical review. *Research in Education, (74)*, 59-82.
- Reynolds, A. J., Temple, J. A., Robertson, D. L. & Mann, E. A. (2002). Long term effects of an early childhood intervention on educational achievement and juvenile arrest. *Journal of the American Medical Association, 285*, 2339-2346.
- Robins, L. N. & Ratcliff, K. S. (1980). The long-term outcome of truancy. In L. Hersov ve I. Berg (Eds.), *Out of school: Modern perspectives in truancy and school refusal* (s.65-83). New York: John Wiley.
- Rothman, S. (2001). School absence and student background factors: A multilevel analysis. *International Education Journal, 2*(1), 59-68.
- Rumberger, R.W. (1997). High school dropouts: A review of issues and evidence. *Review of Educational Research, 23*, 24-42.
- Spradlin, T., Ciernak, K., Shi, D. & Chen, M. (2012). *Attendance and chronic absenteeism in Indiana*. Bloomington, IN: Center for Evaluation & Education Policy.
- Subramania, S. V., Blakely, T. & Kawachi, I. (2003). Income inequality as a public health concern: Where do we stand? *Health Services Research, 38*, 153-167.
- Sutphen, R.D., Ford, J. & Chris Flaherty. (2010). Truancy interventions: A review of the research literature. *Research on Social Work Practice, 20*(2), 161-171.

- Teasley, M. L. (2004). Absenteeism and truancy: Risk, protection, and best practice implications for school social workers. *Children & Schools*, 26(2), 117-127.
- Trujillo, L. (2006). School truancy: A case study of a successful truancy reduction model in the public schools. *Journal of Juvenile Law & Policy*, 10(1), 69-95.
- Wadesango, N. & Machingambi, S. (2011). Causes and structural effects of student absenteeism. *Journal of Social Science*, 26(2), 89-97.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. (7. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, M. & Kula, K.Ş. (2011). Elazığ ilindeki ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin devamsızlık sebeplerinin incelenmesi. *Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 23(2), 133-140.
- Zins, J. E., Elias, M. J., Greenberg, M. T. & Weissberg, R. P. (2000). Promoting social and emotional competence in children. In K. M. Minke & G. C. Bear (Eds.), *Preventing school problems: Promoting school success* (s. 71–99). Bethesda, MD: National Association of School Psychologists.

SUMMARY

School absenteeism in high schools is a problem that needs to be solved as well as in Turkey and all over the world. A major problem facing schools is how to effectively deal with student absenteeism and truancy. School absenteeism is defined as students' not attending ten days in teaching time. If this time is exceeded for ten days, it's referred as chronic absenteeism. School attendance of students is main determinants for their academic success in future. Studies are determined that absentees have problems regarding discipline issues, parents and compliance issues at home. Academic achievement of an absentee is also low. School absenteeism consists of three dimensions as truancy, school refusal and student absences condoned by family. Truancy is like absenteeism, but truancy is an unexcused absence from school or classes about which parents typically do not know. Truancy in students has been found to stem from an influence of peers, relations with teachers, the way the curriculum is delivered to the student, family aspects, bullying and others. The main difference between truancy and absenteeism is that truancy is unexcused and unlawful absence from school without

parental knowledge or consent. Therefore, examination of the causes of truancy can shed light to educational scientists and decision makers. Aim of this study is to determine and evaluate causes of truancy of students who attend general high schools and vocational and technical high schools in Ankara. This research is a descriptive analysis to determine the current status and to analyze. The study group consists of 45 participants, who attend general high schools and vocational-technical high schools in 3 central districts of Ankara Metropolitan Municipality in the academic year 2013-2014. Qualitative research technique was used to collect, analyze and interpret data and technically content analysis was used in this research. A semi-structured interview schedule prepared in accordance with the qualitative research approach is used as a data collection tool. Causes of truancy were determined as school management, teachers, parents, personal and friends according to results. Opinions of general high-schoolers are different from opinions of vocational-technical high-schoolers although these five causes are fundamental factors. Teachers are the most important factor for truancy and parents are weakest factor for truancy. Truants usually go to cafeteria, billiard room, internet cafe or walk around in the city center. If a truant has any problem regarding his/her friends then she/he goes to home. Teachers which are the most important reason of truancy can use student-centered teaching methods and curricula to prevent from truancy. Guidance counselors can focus on truants, explain risks of truancy, share their findings with school and parents to inhibit this problem. School administration can inform parents about truants and interfere with this behavior on time. Social programs to be organized by the school administration can also prevent truancy.